

je všude pořádek a upevňuje mír. V titulním hrdinovi povídky je zobrazen ideální statečný rytíř; k této postavě a k osudům dalších smyšlených hrdinů se připínají dobrodružné děje, záměny osob, tajuplné scény v lidomorně, na bojišti v noci po bitvě, v troskách kostela apod. Povídka *Mastičkář* (1845) z doby panování Jindřicha Korutanského kreslí rozpory mezi šlechtou, měšťanstvem a lidem, které překonává společné úsilí zbavit zemi nedůstojného panovníka a uvést na český trůn manžela Elišky Přemyslovny. V *Mastičkáři* i v *Jarohněvovi z Hrádku* má vzájemné navazování několik individuálních příběhů a spojení těchto příběhů s ději historickými podobu mozaikové skladby, kterou – jak napsal J. K. Tyl – sestavila „umělá sice, ale trochu kvapná ruka, pozor nedávajíc, zdaliž i nejmenší kousek vedle kousku dobře položí“.

Rudolf Mayer

/ 1837 - 1865 /

Předčasně zemřelý básník družiny májové. Psal melancholickou poezii vyjadřující zklamání, milostný smutek, osamocení. Do jeho reflexivních a epických básní silně pronikaly náměty sociální křivdy.

Narodil se 13. 10. 1837 na Nové Hospodě u Skránčic, která leží při silnici z Klatov do Horažďovic. Gymnázium navštěvoval v Klatovech, v městě probouzejícím se tehdy k čilému národnímu a kulturnímu životu. Práva začal studovat ve Vídni, kam byl rodinou po maturitě poslán, odjel však odtamtud brzy do Prahy (1857), živil se při pokračujících studiích kondicemi a koncipientstvím (v Praze, ve Strakoncích, v Příbrami) a krátce působil jako vychovatel v Žirči u Dvora Králové. V Praze se také sešel se spisovateli právě se ustavující básnické skupiny, vystupoval s nimi literárně a ve společném duchu národním a liberálním se účastnil v 60. letech rovněž života veřejného. Práva dokončil už s vážně narušeným zdravím a brzy po doktorátu zemřel na tuberkulózu v Loučimi u Klatov 12. 8. 1865.

Ještě před příchodem do Prahy psal Mayer verše, jaké psali v té době nastupující mladí básníci: zejména nešťastný zážitek milostný a smutek z nesouladu snů a skutečnosti byly podnětem k hořkým úvahám o životě. Sám však uveřejnil pouze malou část svých básní. Poprvé se představil v almanachu *Máj* (1858) a hned se výrazně přihlásil k tradici poezie Máchovy. Například báseň *Věčnost líčí* scénu, v níž se za divoké bouře modlí matka v úzkosti nad vinou a věčným trestem, až blesk přinese jí a dítěti smrt a zároveň boží rozhřešení. Ostatní jeho publikované cykly lyrických písní, jako byly *Znělky noční*, *Písně v bouři*, *Nešťastné přítelkyni*, sbližovaly ho pocitem zklamání a rozervanosti, to jest neuspokojenosti mladých nadějí,

zejména s Nerudou. Srdce zasažené klamem a bolestí, trápící se životem jako tajemstvím, tesklivé plynoucím časem hledá a nalézá utišení, když se srovnává s velkým „bolem“ přírodním (krajinou jeho veršů byla Šumava). Zároveň byly Mayerovy zádušné motivy samoty a rozčarování z mravních a společenských konvencí provázány výzvami ke společenské a národní aktivitě. Ozývaly se v jeho příležitostných básnických proslovech, prokmiňovaly jeho reflexemi a byly ztělesňovány v pokusech o alegoricky a hrdinsky pojaté básnické povídky.

V Mayerově tvorbě se rovněž objevovaly motivy ze soudobého života společenského, např. v prozaickém příběhu nešťastné lásky (arabeska *Kaprice osudu*). V básni *V poledne* (č. 1862) jsou konkrétní sociální a mravní rozpory vyjádřeny reálným výjevem ze života spojeným s úvahovými pasážemi. V ponurém prostředí kotelny se rozvíjí monolog topiče; vidí protiklad blahobytu svého „pána“ a zbídačelého údělu vlastního, poznamenaného navíc smrtí dítěte a ženy, cítí trpkost, ví, že má právě svého pána v moci, protože by mohl způsobit výbuch ohromného kotle, ví rovněž, že se proti bohatým probouzí i „chátra“ a že roste její hněv, ale uvědomuje si nakonec, že „ne všech to vykoupení, jednoho tyрана-li v světě není“, a od osobní pomsty ustupuje; jeho hrozba ovšem zůstává.

Josef Merhaut

/ 1863 - 1907 /

Žurnalista a prozaik, jeden z vůdčích představitelů moravské literatury na konci minulého století. Vynikl sociálně soucitnými a obžalobnými povídkami z brněnského prostředí, v nichž impresionistická náladovost s dobovým zabarvením naturalistickým a zčásti též symbolistickým překonává moralizující realismus staršího typu.

Josef Merhaut se narodil 13. 10. 1863 ve Švabíně u Zbiroha. V raném dětství ztratil matku; vyrůstal ve skromných poměrech u příbuzných ve Zdicích. Poznal tíseň chudoby i na studiích v Praze, nejprve na gymnáziu, potom na univerzitě, kterou brzy opustil, aby se samostatně živil jako žurnalista. Od r. 1885 až do konce života působil v redakci brněnského listu *Moravská orlice*. Osvědčil se zde jako divadelní kritik spjatý s rozvojem brněnského Národního divadla, ale též jako fejetonista a příležitostný básník. Zemřel v Brně 5. 9. 1907.

Jako zralý autor se představil Merhaut soubory povídek a prozaických črt, jež vyšly v první polovině 90. let: *Povídky* (1890), *Had a jiné povídky* (1892). Jen okrajově se v nich mihnou motivy z rodného Berounska (např.